

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za po leta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXIV.

V Ljubljani 11. vel. serpana 1871.

List 32.

Zmaga sv. križa v III. stoletji.

Pride ura, da bo vsak, kateri vas umori, menil, da Bogu službo stori. Jan. 16, 2.

Za spoznavanje sv. križa je tudi v tretjem stoletji tekla nedolžna kri bogaboječih kristjanov; mnogo tisuč kristjanov vsake starosti, vsakega rodu in stanu je kervavélo v pregrozni mukah. Ali čim groznejše preganjanje, tim večja je bila njih stanovitnost, in tim bolj je rastle število pravovernih častiteljev sv. križa.

V tem stoletji so hudo preganjali kristjane naslednji rimski cesarji: Sever, Maksimin, Decij, Valerijan, Galijen in Avrelijan. Silo veliko častiteljev sv. križa je padlo v teh preganjanjih v dar svoji nepremakljivi veri v križanega Jezusa. Štefan papež je bil prav tedaj, ko je služil sveto mašo, umorjen od cesarskih stražnikov. Mučeniški venec so dobili v tem času Ciprijan škof kartagenski, Lovrenec, Mavricij s svojimi tovarši, Sebastijan, Juri, Katarina, Barbara, Cecilija, Apolonija, Agata, Kristina itd.

Sveti križ in nauk križanega Jezusa je bil škit bogaboječim spoznavcem, kateri so tu in tam osramotovali napuhnjene modrijane poganske.

Katarina je bila v mestu Aleksandriji od detinstva svojega izrejevana v resnicah kerščanske vere, kakor tudi po običaju tedanjega sveta v vsakoršnih umetnostih. Bila je prav bistre glave. Bog jo je bil nekako odločil, da bi s kerščansko vero v sramoto pripravila posvetno modrost pogansko. Lepo je napredovala v vedah modroslovnih, zlasti v znanosti sv. pisma. V svojem 18. letu je že znala ovračati in zmagovati vsako krivo modrovanje aleksandrijskih modroslovcev. Tedaj začne kristjane hudo preganjati cesar Maksimin. Nejevoljen sliši, da je v mestu deklica, Katarina po imenu, ktera nenavadno bistro in prepričavno zagovarja vero sv. križa. Skliče več naj bolj učenih aleksandrijskih modrijanov ter obljubi veliko plačilo temu, ki bi v stanu bil k poganstvu pregovoriti to nježno devico. Spustijo se toraj le-ti z njo v prav učen razgovor, in napenjajo vso svojo učenost, bristroumnost in zgovornost, da bi devico pripravili v zmoto ter vjeli v besedi. Ali Katarina se je za pravoverstvo sv. križa borila tako modro, tako krepko in živo, da so oni spoznavši v tej veri božjo moč utih-nili, sprejeli kerščansko resnico, očitno spoznali ime Jezus, ter to versko spoznanje poterdili s svojo lastno kervijo. To je prenagnilo Maksimina, da je druge pripomočke rabiti jel proti sv. Katarini. Obeta jej, da si jo vzame za ženo ter povzdigne za cesarico, ako mu dá le svoje serce; pa vdana križanega kralja Jezusa Kristusa nevesta zaničuje vso njegovo slavo in vsako zvezo, ktera bi njenemu nebeškemu ženinu služila v nečast. Razserjeni cesar začne toraj z groženjem in mučenjem.

Ukazal jo je deset dni v temnici pretepati in moriti z gladom in z žejo; ali dosegel je s tim le to, da so različne visoke osebe, ktere so sv. mučenico obiskale v temnici, pristopile k veri kerščanski in darovale svoje življenje. Med tem dá trinog v svoji besnoti narediti kolo z ostrimi britvami in železnimi zobmi, ter ukaže, telo sv. Katarine mučiti, rezati in tergati s tem groznim orodjem. Ali na znamenje sv. križa in po molitvi sv. mučenice se grozno orodje razleti na drobne kose. Po tem čudežu je prav mnogo gledalcev pripeljano bilo k veri kerščanski. „Velik je Bog kristjanov, so klicali mnogi, viditi to čudo; le on sam je pravi Bog!“ Trinog pa ves oterpenjen ukaže umoriti Katarino.

L. 250 dá cesar Decij ukaz k splošnemu preganjanju kristjanov ter ga razpošlje na vse predstojnike in vradnike rimske deržave. Morebiti si nikdar niso tolikanj prizadevali izpolnovati ukaz gospoda svojega, kakor sedaj. Povsod so naj groznejše muke čakale kristjanov; meč, ogenj, divje zveri, razpaljeni železni stolovi, mučilne klopi, železne klešče so bile nastavljene po vseh straneh. Kako grozovite so muke bile, se vidi iz tega, da jih niso kar morili, temuč mučili polagoma, da ni koj smert nasledovala, da velikrat mučenci niso imeli upanja skorajšnje smerti. Po dolgočasnih mukah so hudo skušali stanovitnost kristjansko. Med prvimi žrtvami je bil Fabijan papež v Rimu; duhovni, diakoni in drugi mnogi spoznovatelji so bili pa potaknjeni po ječah. O tem papežu Fabijanu se bere, da je postavil sedem pisarjev, kateri naj popisujejo djanja mučeniške. Pač dobro in pametno je bilo to, da se je verjetno nanzanjevalo stanovitno junasko vedenje teh neprestrašenih vojščakov Kristusovih.

Novo preganjanje kristjanov je vzdignil cesar Valerijan. Ta cesar, kateri je pri poganih veljal za dobrega in ljudomilega vladarja, je od konca svojega vladanja tudi proti kristjanom se kazal prav miloserčnega. Nobeden njegovih prednikov ni ravnal tako ljubeznjivo z njimi; tako je o njegovem času sveta cerkev razcvitala se v miru, in celo na cesarskem dvoru se je nahajalo že mnogo kristjanov. Bil pa je ta cesar vrazam in malikovavstvu silno vdan, in ravno to slabost njegovo je porabil Makrijan, glavni čarovnik egiptovski, kakor ga imenuje sv. Dionizij aleksandrijski. Bil je ta človek nizkega stanu, pa si je znal zvijačno pomagati do naj viših služeb, in je cesarja nahujskal k preganjanju kristjanov. L. 257 je bilo dano proti kristjanom prvo povelje, ktero je merilo vzlasti proti duhovnom. Naslednje leto, kadar je vstala vojska zoper Peržane, je preganjanje kristjansko postalo še hujše. Obseg njegov nam popisuje sv. Ciprijan tako le: „Valerijan je dal na rimsko starašinstvo ukaz, naj vse škofo, mašnike in diakone muči brez odlašanja; naj se starašinom in vrad-

nikom in tudi vitezom kerščanskim vzamejo njihove službe in pobere njih premoženje, in ako se branijo darovati malikom, naj se pomorijo; naj rimski gospodje zgubijo svoje gospostvo; naj dvorniki in cesarski služabniki, kateri so se že ali se bodo še spoznali za kristjane, oropajo se njihovega premoženja ter pošljejo v sužnost grajščakom na deželo, da jim obdelujejo njih posestva.“ To preganjanje je zadevalo vse kristjane. — Silo veliko vernikov iz vseh stanov je storilo tedaj mučeniško smert; ni je bilo nobene milosti ne revnim ne bogatim, ne kmetom ne vojakom, ne gospodom ne otrokom. V tem preganjanju je umorjen bil tudi Sikst II. papež rimski, in Lovrenec diakon rimske cerkve.

Komaj je bil ukaz cesarja Valerijana oznanjen v Kartagi, že so z nedopovedljivo hitrostjo pogani vstali proti kristjanom. V igralnici in v kazališču so z velikim ropotom in krikom zahtevali, da se Ciprijan škof raztergati dá divjim zverem. Ciprijan umre mučenec leta 258: radosten daruje življenje svoje v oslavljenje sv. križa.

(Konec tega oddelka prih.)

Svoboda.

Koliko se dan danes piše in govori o svobodi! Tolikokrat in v tako raznem smislu se vpije in kriči po njej, pa vendar, kako malo je na svetu prave svobode; kolikokrat se z zlato to besedo zaznamuje naj predernejša sila, naj bolj kervava sužnost!

Italija je liberalna, ona je prosta, svobodna država, mati liberalstva; tam je tekla zibelka svobode. Ali je to res?.. O prekrasna svoboda pod Viktor Emanuelom! Njegova roparska druhal, kaj ne smé prav po svojej volji rogoviliti in divjati, zasramovati in zasmehovati cerkev in napadati popotnikov? Lepa hvala za tako svobodo, ako eden gospoduje, drugi pa slepo služi; ako mesto pravice vlada sila; ako si človek svoje lastnine ni nikdar svest! Naj pa še kdo reče, da je svoboda doma v deželi, v kateri je sivi starček z maziljeno glavo, okinčano s pervo in naj večo častjó, čislán in ljubljen po vsem katoliškem svetu, v kateri je sv. Oče Pij IX prav tolovajski oropan pravične in starodavne posesti in — jetnik v lastni hiši. — Ali je v tistem mestu prava svoboda, v katerem se zasramuje, kar je naj svetejšega, v katerem se ovira služba Božja in se zatira cerkev tako, ko bi šlo to dolgo časa naprej, da bi se skoraj morala kmalo umakniti nazaj v temne katakombe, od koder se je pred 1500 leti prikazala na beli dan? —

Pa vzemimo posameznega človeka. Mladenič bogatih starišev, pa razuzdan in ves zamišljen v svetno veselje, komaj čaka, da bi bil sam svoj, da bi ga nihče ne silil v cerkev, mu ne govoril od Boga, od greha in družih tacihi reči, ki jih ne sliši rad. Zgodi se. Postane nenavezan, sam svoj gospod, svoboden. Kakor sam hoče, tako živi, vsako željo si lahko spolni, vse mu je dovoljeno, od poželenja leta do poželenja, nikdar se ga ne nasiti. — Je li morebiti to prava svoboda? Ali ga bo storila srečnega? Nikakor in nikoli ne. Taka svoboda je ravno nasproti pravi svobodi, je prava sužnost. Mesena poželjivost, slepa strast železno gospoduje nad takim človekom; terdo ima okovanega v nezdroljivih oklepih in ne pusti se mu ganiti drugam, razun kamor ga ona tira. Glas vesti, še ne čisto umorjen, se od začetka glasi: poslušal in ubogal bi ga, svetuje dobro; pa kaj? zoper svoje naj ljubše nagnjenje se vojskovati, vsemu veselju se odreči, to bi bilo preveč, to ni človeško, pravijo novošegni olikarji in tako mu strast veli: in poslušaj, uboga jo; oni nepriljubljeni glas vesti pa zatira in ga noče več slišati. — Utrujen in zdelan začne na telesu hirati in bolehati. Zdravniki svetujejo, naj začne drugač živeti, ako se hoče rešiti. Tudi sam to

previdi, in rad bi, ali — kje je njegova prostost, kje svoboda? Ne more storiti, kar bi rad. Ko je bil še krepek in močen, ni premagal samovoljnega malika, slabega nagnjenja; hoče li zdaj, ko je ves slab in utrujen, vojskovati se zoper staro navado? — Sliši merliču zvoniti. Vidi pogreb. Strašna misel mu roji po glavi: „Tudi mene kmalo ponesô.“ Psevdo-modrijske misli, ki mu jih je ne mara celo kaki novošegni prof. cepil v glavo, mu zdaj upadajo. Vera, vera bi bila tolažljiva, ko bi jo bil ohranil! Izbija si smert, pa ne gre; kakor strašna pošast mu je vedno pred očmi. Pobiljšal bi se, pa tudi ne gre. Zdi se mu nemogoče. Tako v morilni nezaupnosti čaka žalostnega konca. Bil je svoboden, pa svoboda njegova ni bila prava; nikoli ga ni mogla osrečiti, — to zdaj spozna — oh pozno! —

Kaj pa je vendar prava svoboda? — Prava svoboda je last duha. Le duh je v pravem smislu svoboden, zato ima med vsemi zemskimi stvarmi le človek svobodo v pravem pomenu, ako je ne zaverže, ker ima tudi samo on neumerljivega duha. To na zemlji le človeku lastno svobodo imenujemo dušno ali moralno, nasproti telesni ali fizični svobodi, kakoršno ima tudi živinč, ki prosto skače po hosti. Ali ti je vseč taka konjska svoboda?...

V pravem pomenu ali moralno svoboden je tedaj človek, ki svojega duha ohrani svobodnega, on ki strasti in slabemu poželenju ne dá vjeti in okleniti svoje volje, marveč si jo ohrani prosto, da more storiti in delati to, kar za pravo, dobro in koristno spoznava iz vere razsvitljeni um. Ob kratkem, svoboden je on, ki premaguje samega sebe; pri njem duh ni suženj, marveč v pravem pomenu svoboden je, gospodar čez mesenost in telesnost.

Ta svoboda mogoča je vsakemu človeku; ne krati nam je nobena postava, ne zatré naj hujši trinog. Moralno svoboden more biti človek sredi posvetnega hrupa, more biti redovnik v svoji celici; celo sužnjega v železnih verigah more osrečiti ta svoboda, kakor je osrečila mučenikov brez števila.

Niso tedaj zastoj učili že stari zlatega opravila: „Vince te ipsum!“ (Premaguj samega sebe; t. j. svoje slabo nagnjenje.) Zares, naj teža sicer, pa tudi naj slavnjša, naj več vredna je ta zmaga. Zakaj, kdor zmaga svoje nagnjenje, in dela tako kakor mu velevala um, izhajoč od neskončnega uma Božjega in razsvitljen z božjimi nauki in zapovedmi, ta si mora biti svest, da se tudi volja njegova vjema z božjo voljo, da dela tako, kakor Bog hoče. Čisto in neskaljeno more uživati veselje, voljno in hrabro prenaša trud in žalost. In smert, ki je neogibljiva, ni mu več ona strašna pošast, ki ga vznemiruje in mu greni vsako veselje; še celo otetnica mu je iz množega hudega, toraj se je ne boji, naj pride, kadar koli; kajti dobro vé, da pride le konec storit težavnemu boju in mu prinese venec za slavno zmago.

Toča pa „černa šola“.

Bilo je ob vlanskih počitnicah. Trije dijaki potujoči po širokem svetu pridemo na večer v neko vas in poiščemo ondi bivajočega sošolca, ki nas prijazno sprejme in nam preskerbi prenočišče.

Pa glej, komaj smo bili v zavetju in še ni se nam osušil pot, ki nam je v nenavadno hudi soparici obilo lil po licih, ko se popred jasno nebo nenadoma prepreže s sivimi oblaci, vročina huje in huje pritiska, sliši se neko zamolko veršanje, kar privihra jako merzla sapa in — pomagaj Bog! — toča se usuje, kakor orehi debela. — Le nekoliko minut je terpelo, pa so bili ubogi kmetje ob polovico pridelka.

Ni čuda, da priprosti ljudje, ne vedoči si razlagati prikazni, ki jim je v toliko nesrečo, ali pa ne hoteči je sprejeti za zaslužen šibo, pripisujejo jo vražjim močém. Tako se je tudi takrat zgodilo. Zvedili smo namreč pozneje, da mnogi, ki so nas vidili oni večer iti skozi vas, so nas popotne dijake dolžili, da smo naredili točo, češ: „Zakaj se je neki ravno takrat usula toča, ko so ti gosposkosuknarji prišli v vas? Gotovo že iz tiste „črne šole,“ iz sedme ali ktera je, kakor se učé take-le vražje „kunšti,“ pa „copernije.“ Le škoda, da bi koga dajal v šolo, kaj prida se tako ne nauči!“

Ta prigodek mi je dal povod kratko razložiti, kako po naravnih (natornih) postavah nastane toča, in pa nekoliko spregovoriti o tako zvani „črni šoli.“

Zgod. Danica ima tudi med priprostim ljudstvom mnogo bralcev, in toraj če tudi duhovni sami ne molčé, marveč si prizadevajo s primernim podučevanjem zatirati raznoverstne vraže, vendar spis ne bo odveč.

Vse reči, ki nas obdajajo so ali tekoče, ali netekoče, terde, ali pa so raztegljivo tekoče, zračnate. Vodo vidimo v vseh treh podobah. Navadno je tekoča, in v tej podobi imenuje se sploh voda. Ako zmerzne, postane netekoča, terda, to je led, slana, srez, sneg. Ako jo pa prav močno zgrejemo, dobí zračnato podobo, pravimo da se je razkadila v soparico. Da se led spremeni v vodo, ali voda v soparico, treba je gorkote. To gorkoto mora dati bližnje okrožje, ktero po zgubi gorkote ostane tedaj merzlo. Zato nas zébe, ako tajamo v roci led, in soba, v kterej se perilo suši, se razmrazi. Nasprotno, da se soparica spremeni v vodo ali voda v led, treba je pa mraza; v okrožji pa se pri tej spremembi mora gorkota pokazati. Zato je, postavim, pred dežjem navadno zlo vroče, ker se soparica v oblaci preminja v deževne kaplje.

Vse to moramo dobro pomniti, pa si lahko razlagamo, kako toča nastane. Ako vroč poletni dan na enem kraju nenavadno veliko soparice iz zemlje izpuhti proti nebu, ter se tako prikažejo gosti sivi oblaki, in ako potem nasprotni vetrovi ali merzla zgornja sapa stisne te oblake, da se soparni mehurčki hipoma spremené v deževne kaplje, mora, kakor smo pred rekli, krog in krog nastati huda vročina. Razgreti zrak pa se raztegne, postane lahek in sili kviško. In kakor vidimo, da se po zimi iz odprttega hleva pri verhu kadi ven gorka sapa, spodaj pa merzla notri hiti, ravno tako se krog točinega oblaka močno sogreti zrak hitro vzdigne kviško, mesto njega pa jako merzla zgornja sapa kakor burna vihra priverši v oblak. Morilna vročina se tedaj hipoma spremeni v oster mraz, komaj nastale deževne kapljice zmerznejo in padaje proti zemlji vlečejo nase še ostale soparne mehurčike, ki v merzloti hitro vvođené in primerznejo k njim. Tako postaja vedno večí od začetka zmerznjena kapljica, ki ima podobo babjega pšena in se še pozneje razloči sredi vsakega zerna, dokler kot debela, časih čudno rogljata toča ne pade na zemljo. Vse to si moramo misliti, da se verši silno naglo, in razloženo imamo vse natorno djanje, ki ga vraža pripisuje „coperniji.“

Zdaj tudi vemo, od kod je ona morilna vročina, kedar se napravlja k hudi uri, kakor tudi, zakaj se tako na enkrat zmrazi, ko se nevihta začne. Znano nam je tudi, zakaj točin oblak tako močno verši, ker se namreč hitro menjujeta gorki in merzli zrak.

Kako nespametno je tedaj vražjim močém pripisovati, kar se tako naravno godi! Kako snešno in brezvéno je, da bi kdo ubogemu dijaku prisojal moč sukati oblake in vladati vetrove, kar more le On, ki je vstvaril nebo in zemljo, ki je edini Gospod čez naravo.

Kaj pa je s tisto črno šolo? Tako imenujejo nekteri nevedneži šolo, ki neumneži pravijo, da se učé

dijaki čarati ali coprati, v resnici se pa učé le fizike ali naukov o natori in njenih postavah, in to po vredbi, kakor je zdaj, na zgornji gimnaziji v sedmem in tudi osmem razredu. Tu se namreč učé in razlagajo postave, po katerih se godé spremembe v naravi (naturi). In da se vse to bolje in lože umeje, zato se skuša vse, kar se godí v naravi, z ravno tistimi močmi pa v majčkeni meri tudi v šoli posnemati. Tako se n. pr. strela, ki vdari iz oblaka v zvonik, posnema s tem, da se električna moč, ravno taka, kakor je v oblaku, zbere s pomočjo posebne priprave, kolovreta, ter po dratu napelje, kamor si bodi, in pri tem se v manji meri vidi ravno to, kar v naravi: pokaže se iskra in počí, kakor bi suho vejo zlomil. Enako se posnemajo druge prikazni.

Ali delajo v šoli tudi točo? Tega ne; le to razlagajo, kako toča nastane po naravnih postavah. Pač so v stanu fizikarji z umetno napravljenom merzloto tudi po leti vodo spremeniti v léd. Na Angleškem imajo posebne stroje ali mašine, s kterimi naredé vsako uro več centov ledú, ki ga potem prodajajo v ledenice; ali za to je treba ravno tako malo coperske in vražje moči, kakor da se kos ledú pri ognji zopet staja. Kdo bo pa mislil, da bi to bilo mogoče točo na višavi storiti in jo v taki strahoviti obširnosti na zemljo sejati!

Kaj je tedaj bolj krivično, kakor šola, v kterej se fizika učí, imenovati črno šolo, kakor da bi se tu čarati učilo? Kajti ravno fizika naj bolj jasno kaže, kako prazna in neumna, kako otročja je vera na čaralnice ali copernice. S točo je ravno tako, kakor je s slano, dežjem ali sušo; godé se te reči po natornih postavah, — te postave ima Bog v rokah in noben človek ne: Boga je tedaj treba prositi, da odverne take nesreče ob času, ko po naravnem teku rade pridejo.

Da so se mogle take misli o uku fizike vgnjezditi, temu so med drugim krivi mnogi dijaki ali pa bedaki, kteri so ponosni na to, da jim kaki neumnež pripisuje višo moč, in tako ga radi poterdijo v tem mnenji, ali še raji za norca imajo, ter lažejo ob enem, da so prisegli nikogar v taci rečeh podučevati. Toda tako ravnanje je nepošteno in nevredno dijaka, ki je veliko več poklican, luč omike in resnice širiti tudi med prostim ljudstvom, ter tako poleg duhovnih pastirjev pripomoči k temu, da se izkoreninijo izmed naroda vraže in prazne vere, ostanki iz temnega poganstva in žalostne nevednosti.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Šolsko. Dopis v „Vaterlandu“ iz Ljubljane pojasnuje, kako šolska reč po Slovenskem peša, odkar so nove postave šolo postavile na brezversko podlago in jo podražile in podražujejo tako, da bode res rezo vprašanje, od kod denar? Izverstni in domoljubni direktor Nečasek je bil leta 1852 vodstvo ljublj. gimnazije nastopil s 15 profesorji in 424 učenci, in ko je l. 1861 iz Ljubljane šel, je zapustil 690 učencev z 18 profesorji. In jo veselo množenje se je godilo, ako ravno se je napravila nova gimnazija v Kranji in je novomeška od 6 do 8 razredov bila pomnožena. Pod njegovimi nasledniki pa se je število učenikov množilo, vikšale se takse in dajatve, število učencev pa se zniževalo od leta do leta, ter jih je to leto le 464, profesorjev pa 21. Tudi na novomeški gimnaziji se hudo manjša število; bilo je to leto že le 131 učencev. Gotovo so si slabo pomagali, da so gimnazijo vzeli oo. frančiškanom. Tako je tudi več ali manj z drugimi napravami razum deklških pri čč. gg. uršulinaricah, ktere imajo zmiraj obilno mladine. Vendar pa ni res, da bi bili kteri otroci zavoljo pomanjkanja prostora morali brez šole ostati, kakor je Laibaherica pisala, ali pa, da bi bilo z učenjem kaj slabeje zato, ker so bile šolske

sobe napolnjene. Pri vsem tem, da magistrat starše zastran učnine pritiska, imajo uršulinske šole zaupanje, in ko bi tudi res s silovitimi stroški napravili kake nove dekliške šole s posvetnimi učenicami, kakor namerjajo, bodo starši gotovo raji otroke dajali k gospém uršularicam, uni pa se utegne goditi, kakor šolam po deželi. Toraj bi bilo po vsaki strani bolj previdno, naj bi se že obstoječe, skoz in skoz poterjene nunske šole razširile, kakor da bi se s tolikimi stroški vsa nova naprava vredovala. Še posebno pa zdaj ni čas za to, ko nova éra povsod kaže, kako rade se njene novote zveržejo takó, da niso v korist katoliški Cerkvi. Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem!

K sklepu naj podamo bravcem v premislik dokument z dežele, ktereга strošje naj lušijo in študirajo „svobodno cerkev v svobodnem okrajnem šolskem svetu.“

An den Ortsschulrath in —. Aus Anlass des Berichtes des k. k. Bezirksschul-Inspektors Herrn — über seine letzten Schulvisitationsreisen und die von ihm vernommene Beschwerde; dass die Nachlässigkeit des Schulbesuches der Kinder grossentheils daher rühre, weil der sogenannte Beicht- und Kommunion-Unterricht mit den Schulkindern ausser den Schulstunden durch etliche Wochen von den Herrn Kuraten vorgenommen wird, nach dessen Vollendung sich die Kinder dann in der Schule nicht mehr blicken lassen, — findet es der Bezirks-Schulrath zu Folge einstimmigen Sitzungsbeschlusses des Dienstes, den Ortsschulrath dringend aufzufordern, strengstens darüber zu wachen, dass, wo obiger Unterricht zum Nachtheile des übrigen Schulunterrichtes, wozu selbstverständlich auch der Religionsunterricht in den vorgeschriebenen Schulstunden gehört, ertheilt oder wo, wie es mitunter vorkommt der Religionsunterricht nicht in dem Schulzimmer, sondern mit Umgehung dieses Lokales in der Kirche ertheilt wird, dieser nichtzuduldennde Unfug sogleich abgestellt und nöthigenfalls, wenn er dessenungeachtet fortbestehen sollte, anher die Anzeige zu erstatten.

Der Religionsunterricht hat, sowie der Unterricht in den übrigen vorgeschriebenen Lehrgegenständen, in den Schulstunden bis zum Schlusse des Schuljahres ununterbrochen fortzudauern und es darf nicht gleichgültig zugesehen werden, wenn die Schulkinder nachdem sogenannten Beicht- und Kommunion-Unterrichte die Schule verlassen, als ob sie in den andern Gegenständen nichts mehr zu wissen brauchten. Auf den fleissigen Schulbesuch muss der Ortsschulrath und resp. der Lehrer und Ortsschul Inspektor das Hauptaugenmerk richten, weil nur dadurch ein gedeihlicher Erfolg in der Schule erwartet werden darf.

Iz Ježice. Deveto nedeljo po binkošti smo imeli na Ježici prav veselo slovesnost; veliki darilnik (altar) smo blagoslovili. Od leta 1800, ko je bila cerkev novo sozidana, je imela le na zid slikan darilnik od muteca Potočnika iz Ljubljane; ker je pa cerkev proti polnočni strani obnove, je slikarija po zimski plesnobi vsako leto bolj opešala in ni kazalo je prenavljati. Znani umetnik Matevž Tomec iz Šentvida nad Ljubljano nam je toraj naredil nov darilnik, lesen, pa tako kusno, umetnijsko primerno in marmorju podobno, da se mora gledavec čuditi. Zbarvan je, kakor bi bil res iz samega marmeljna izdelan. Kako pa primerno in okusno okinčan in pozlačen! Svete podobe ss. Petra in Pavla, ss. Stefana in Lovrenca, po pet čevljev visoke, so vse pozlačene, prav umetno in značajno zvezane; na verhu na dveh pascih (simsih) pa stojita dva Kerubina, kakor res živa, na darilniku, ter v zlatu lesketaje povišujeta velikansko podobo darilnika. V verhnem delu darilnika je slika (pild) sv. Trojice, prav za prav kronanje Marije Device; v sredi darilnika je sv. Kancijan s tovarši,

klečé pred Marijo z Detetom Jezusom; zgornja slika je nova, spodnja nekaj prenovljena. Obe jako kinčate darilnik, ko imate tudi primerno svitlobo! Tukaj naj omenimo mladega umetnika, Tomcevega sina Miroslava. Izšolal se je v ljubljanski realki, kjer se je risanja naučil; nato se pa poprime slikarije z oljnatimi barvami pod vodstvom gospoda Volfa, znanega umetnika v slikariji, in tako naglo napredva, da se je čuditi. To priča naša slika sv. Trojice, nekaj križevih potov ter drugih novih slik na darilnikih po naši deželi. Smemo se nadjati, da bo Friderik Tomec še imeniten slikar, kadar se verne iz Monakovega, kamor bo to jesen se podal v slikarijo do dobrega se izurit. Mladeneč je tudi dobrega značaja in pobožnega duha, ves vnet za umetnijo, ktereга bo v svojih slikah izobraževal in razodeval, brez česar sosebno pri cerkvenih slikah dovršenost še misliti ni. Veliki darilnik smo napravili štiri sežnje in čevelj visok, iz zgolj radovoljnih darov domačih farmanov in nekaj drugod bivajočih Ježičanov. Tisuč forintov smo plačali prec, ko je bil darilnik postavljen; in o blagoslovljenjanju je prišlo zopet 140 gl. v dar. To lepo priča, da tudi Ježičani so verni Slovenci, vneti za čast Božjo in olepševanje svoje cerkve. Tako bomo dobili tudi tron pri darilniku iz zgolj radovoljnih darov do praznika sv. Kocijana leta 1872. — Gotovo lepa hvala za farmane na Ježici, ki bodo 1300 gl. za darilnik s tronom skup radovoljno brez naklada splečevali, dasiravno imajo še za šolo pri 1010 gl. plačati.

Gorenje, 5. avg. B. St. — Pri nas smo 9. nedeljo po Duhovem imeli prelepo slovesnost, ker blagoslovljen je bil altar sv. Ane, ki ga je ponovil znani ljubljanski podobar Zajc. Ni mi treba praviti, da zanesljivo dobre so od njega podobe, ker so narejene v anatomske pravilni razmeri. Poprejšni altar je bil, iz 17. stoletja, kakor kaže napis: „HOC ALTARE B. M. V. ERECTUM EST SUB RDO. DN. MARTINO ZEGNER VICARIO HIC ANNO 1664“, in menda poprej preč. D. M. posvečen; pa zdaj je bila podoba sv. Ane v sredi altarja. V. č. g. dekan iz Braslov so imeli opravilo s procesijo pričo več družih duhovnov. Pokali so možnarji in igrala je godba s prazničnimi glasovi, da se je vsakemu staremu in mlademu, svetega veselja in gorečnosti serce topilo. Pridne dekleta so vse čedno in lepo ovenčale že prednji dan, fantje pa so postavili velikanski mlaj, višej ko zvonik. Naj bi se vse take svečanosti, kakor mogoče, veličastno obhajale, ker so najmočnejša budila keršanskega duha in zavednosti vesti.

Požar v drugo. Nesreča čez nesrečo! Še je komaj 10 dni preteklo po strašnem ognju v Petelinjah, zavolj ktereга so bili ljudje še zmiraj v strahu, kar 30. pret. mesca tukaj v Slavini med deseto sv. mašo vstane hrup, da gori. In res je v Kadohovi vasi, tik reške ceste, šestim gospodarjem zgorelo vse poslopje, enemu pa hlev. Tudi med timi so trije, ki se nobenega odškodovanja nadjati ne morejo, ker dva nista bila zavarovana, eden pa asekuracije ni plačal. Pomagajte, dragi prijatli! sromakom, prosim v imenu pogorelcev, pomagajte! Sej zna vsacega enaka nesreča zadeti, v kateri mu bo draga pomoč bližnjega. (Tudi vredništvo pristavlja svojo prošnjo.)

Slavina, 5. v. serp. 1871. Ant. Pokorn, fajm.

Iz Goriškega vredništva „Zg. Danice“ naznanuje nekdo, da poceli v pomoč 10 gl. tistemu g. fajmostru, ki bo najprej sveto poslanje ali misijon napravil v Čerški dekaniji, in želi, da bi se to zgodilo.

S Sedmograškega pišejo prečast. g. vizitator O. Salezij Volčič 1. rožn. zanimivih reči. Dežela, pravijo, je naravno kaj lepa. Hribi so zdaj prav visoki — še s snegom pokriti, zdaj nižje planine naj prijetniše nastane, zdaj rodovitni vinski homci, ki se med seboj

menjajo z vmesnimi dolinami. Iz globočin teh gorovij dobivajo veliko zlata in srebra, pa tudi kupra, železa, soli in drugih rudnin. Tudi so vode in potoki, v katerih pesku je zlato, zato po veliko krajih zlato izmivajo iz peska posebni in vradni preiskovavci.

Veliko naj boljši zemlje je neobdelane in k večemu mnoga goveja živina, bivoli in ovce imajo po nji medlo pašo. O vožnji od samostana do samostana vidim skoraj nepregledljivih čed ovc (samo belih), raznih govéd skupaj, pa tudi zopet samih telét. Goveja živina je vse skozi pepelnate barve z velikimi rogmi, kakor ogerska.

Ljudje po deželi živijo navadno v velikih vaséh; njihov stanovanj, noša in živež — vse je prav priprosto; hiše, vsakdanje koče, so apletene iz vej, kakor pri nas plot, v štiroglati podobi; vsaka stena ima eno, k večemu dvojne okence in spredež majhne duri; vse je od obéh strani z blatom ometano in z malo slame slabo pokrito. Kašparjeva hiša pri sv. Krištofu bi se v primeri s temi kočami mogla skor palača imenovati. Hlevi so ravno taki, samo da so veliko večji, ker navadno imajo po prav veliko živine. Piča za živino se nakopičuje pod milim nebom, kakor na Laškem.

V noši so tudi prav priprosti. Moški imajo na glavi klobuke s silovitimi okraji, kakoršne smo v mladih letih še po Kranjskem vidili. Lasje jim visé do pléč in so skodrani zlasti pri ušesih. Do poltretji čevelj širok pas nosijo okoli ledja, kateri je zlasti pri premožnejših z raznoterim vezenjem okinčan. Oblačijo se v kožuh, ki do kolén seže, toda volnena stran je ven obrnjena, ali pa imajo priprosto belo šavbo, srajco nosijo čez hlače kakor Hrovatje; hlače so dolge in tesne; navadno so bosí, ali pa z opankami kadar je mraz, in te opanke so kos kože z jermení privezane na noge. Živež jim je večí del nekaka polenta z mlekom ali sirom in fižolom, podzemljic imajo malo. Kruha navadno ne pekó; se jim bolji zdi njih polenta. Tudi pijejo vino, pa še bolj žganje. Veči del, koder sem hodil, so po rodu Rumuni, ki jih z „Valahi“ pitajo. Jezik njih je zmés iz latinskega, italijanskega, po nekoliko tudi madjarskega in slovanskega. Samo slovansko se na Sedmograškem nikjer ne govori, pač pa povsod mnogo madjarsko, in pri Sikulcih samo madjarsko. Saksi govoré nemško, razumevajo pa tudi madjarsko. Bolj so olikani od Rumunov in živé po mestih.

Rumuni so dobri, prav priserčni in sploh še nepopačeni kmečki ljudje. Po veri so nekaj zedinjeni nekaj nezedinjeni greki, več pa je nezedinjenih.

Toda katoliške duhovne rimskega obreda brez razločka vsi visoko časté, naj si bodo katoličani ali razkolniki; kterege srečam, vsak sname z glave svoj široki klobuk, na katerem je po navadi, zlasti pri mlajših, sopek pripet, in me pozdravi. Šopek so poljske cvetlice ali pa zeleno hrastovo listje. Zedinjeni Rumunci na Sedmograškem imajo enega nadškofa in enega škofa, nezedinjeni nadškofa. Število katoličanov latinskega obreda, kateri imajo samo enega škofa v Karisburgu, je 263.384. Med katoličani latinskega obreda navadno ni kmetov, ampak samo mestjani, večí posestniki, umetniki in rokodelci po večih in malih mestih, ali po različnih obertnijah. Ker taki ne gredo v službe, toraj imajo po samostanih nezedinjene Rumunce za posle, pa tudi cigane, ki nimajo nikakoršnega posestva in ga tudi nočejo. Ciganski hlapec, ki je bil skorej tako črn kot zamorec, je tudi mene peljal od enega samostana v dva druga. Lepih konj se jim ne manjka, toda poti in vozovi niso nič prida, včasí se na poti po blatu in jamah tako utrudim, da se Bogu smili. Ako mi Bog milost dá, da tudi zdaj svojo nalogo srečno doveršim, bom znabiti še slaběji v Ljubljano prišel, kakor sem bil pred. Sed fiat voluntas Domini! (Konec nasl.)

Ammergau, 9. jul. (Dalje.) Perva skerb v Ammergau je bila za stanovanje; in kmalo se dobi, če tudi ne kaj posebnega. Terg ima mnogo gostilnic, toda za toliko gostov, kolikor jih k pasijonski igri prihaja, niso zadostne; pa tudi druge hiše so gostoljubne in sprejemajo pod streho gostov, kolikor mogoče. Ko sem si z nekim gospodom iz Oettinga stanovanje poskerbel, greva k ondotnemu duhovniku, da pozveva, kako in kaj je s sv. mašami drugi dan, in reklo se nama je, da kdor poprej pride tudi poprej melje, ker pri tolikem številu ptujih duhovnov je ta red nar boljši. In res, bilo nas je okoli 60 ptujih duhovnov svetnih in redovnih. — Ker je bilo silno vroče, in sem bil vsled popotovanja truden, sem malo počival in potem od treh do pol devetih vso okolico prehodil, preiskal in se prepričal, da tukaj je moralo nekda jezero biti; vsaj mokrotna in vodna dolina med visokim gorovjem to poterjuje, in v dolini ni rodovitnega polja, ampak večidel same senožeti. Pri vходу v Ammergau je na desnici v skali votlina, katero ptujcem voznik kaže; vidi se znamenje odrešenja in sv. Peter pred njim. Nar višji hrib se imenuje Kofel, sterma skala, podobna kranjskemu Storžiču; na tej skali vidi, kdor ima dobre oči kot jaz, križ, Mater Božjo in Magdaleno, kar se neizrekljivo lepo podá in se v zahajajočem solnci prelepo lesketá. Ko po dolini hodim, se pridružim ptujcu, s katerim se o raznih zadevah sedanosti pogovarjava; jaz poprašujem po bavarških, on po avstrijskih in se nazadnje toliko približava, da si dava napisa; ptujec je bil iz Kempten-a. — Ura bije sedem in zasliši se streljanje, katero po hribih odmeva do šestkrat, ter me je spominjalo bohinjskega jezera, kjer sem enak odmev slišal. Ob osmih se sliši godba, ktera je vselej na večer pred igro; so sami domači godci, in me je mikalo v terg nazaj, kjer že vse ljudi mergoli. Po pičlem okrepcanju grem k počitku, ker pa sploh malo spim, mi na potovanji še to ni mogoče, zatoraj prav lahko shajam s časom; po dnevu gledam, preiskujem, berškam in poprašujem, po noči pa ko duhovsko dolžnost opravi, pišem tebi, draga Danica, in ljubim prijateljem. Komaj je ura dve, vstaneva s tovaršem, se pripraviva za sv. mašo in ob treh sva že perva pri altarjih. Pozneje je težko, da si tudi ima cerkev 6 altarjev in jih 6 ob enem mašuje; vender dolgo terpi, preden vsi odmašujejo. Cerkev nima posebnih znamenitost; pri zadnjih durih visé krogle, ktere so iz francoskih topov letele na Avstrijance leta 1813. Ljudstva je v cerkvi vedno obilno, ker vsak katoličan, ki semkaj pride, opravi svojo dolžnost. — Na pokopališči je grob nekoga nadškofa monakovskega, kateri je hotel tukaj v pokoji živeti in umreti; ko nekemu plemenitniku latinski napis razkladam, me, čudovaje se, ogleduje, kako da ta jezik umem. Ob petih grem na sprehod v prav hladnem zraku, pa v prelepem jasnem vrenenu, opraviš še, kar mi je ostalo duhovskih molitev pod milim nebom vstrič križa na Kofelnu, ki se mi je od druge strani lesketal. — Ob sedmih se zasliši streljanje in godba, in četert na osem sem že v gledišču (za pasijonske ali Kr. terpljenja skazovanja), ker kdor poprej pride, si po kupljenem listku s številko zaznamovanem izbere med enajst sedeži svoj prostor. Lože vseh treh razdelkov so bile že 14 dni poprej vse oddane, in meni ni drugzega ostalo, kot kupiti sedež za tolar. V ložah so sedeži po tri, dva in pol, in po dva gold.; potem so sedeži po tolar (1 gl. 50 kr. sr.), po gold., po 48 in 30 kr. — Gledišče je zunaj terga, na planem, lože in nekaj sedežev po tolarji so pod streho, da toraj ne dež ne solnce gledavca ne nadleguje. — Gostje iz Karlsruhe so godernjali, da ker so tako daleč prišli, vender lož ne dobé. Od kod sem pa jaz? sem si mislil. Sedeži se zasedajo, gledišče se napolnuje; nekaj minut pred

osmimi se čuje streljanje in ko ura osem bije, nastopi kor 19 pevcev in 20 godcev, kateri igro začno. Nas je bilo okoli 3000 gledavcev. (Voznik me kliče, da se odpeljemo.)

(Nadaljno je prenarajeno nekoliko po govoru v kat. pol. društvu 6. avg.) Vse življenje človekovo na zemlji je vedna vojska in terpljenje, in vse na svetu nas tega spominja. Ker se pa to terpljenje ozira zavolj vrednosti na glavno in Bogu edino všečno terpljenje našega Zveličarja: si je sv. Cerkev prizadevala, da bi nam vtisnila spomin v to terpljenje, in v nas vnela ljubezen do križa in na njem Križanega. Ta spomin, te misli se v nas pa posebno zbuja, ako si živo pred oči stavimo, kar se je zares in v resnici takrat godilo, ko je Odrešenik sveta spolnoval nalogo svojega Očeta v nebesih. Nar bolj se je to godilo, ako je kdo hodil po stopinjah Gospodovih, po potu, ki ga je sam storil, ko je šel na goro Kalvarijo.

Že Marija, Mati Jezusova, je po vnebohodu svojega Sina hodila ali sama ali pa s pobožnimi ženami po potu terpljenja od Oljske gore do Golgate, da bi se v njenem srcu ponavljali vsi oni spomini, kateri so njej toliko dragi in bitki zavolj njenega Sina. — Razun Matere Božje in drugih ljudi iz njene dobe so pozneje drugi verniki hrepeli viditi in hoditi in moliti po svetih krajih, kjer se je godilo njih odrešenje. In kolikor bolj se je razširjevalo keršanstvo, toliko več vernih src je prihajalo v te svete kraje, in se zamaknilo v čiščenje Božjega usmiljenja, ker nahajali so se na krajih, ktere je rojstvo, učenje, preganjanje terpljenje, pot in kri Sinu Božjega posvečevalo; tako se je v tem premišljevanji budila in vterjevala živa vera in množila ljubezen do začetnika naše presvete vere.

Bila je v srednjem veku posebna doba, v kateri so ljudje koperneli, da bi se sv. dežela vzela nevernikom in nastale so tako imenovane križarske vojske, v ktere je vse pristopavalo, kar je bilo za vojsko zmožno in utegnilo iti se vojskovat zoper dušmana keršanske vere. Po križarskih vojskah kmalo, vsaj v polovici štirinajstega stoletja nahajamo vdomačene skrivnosti terpljenja v podobah, ktere imenujemo križev pot, in v tem so obhajali Gospodovo smert s premišljevanjem, molitevjo in petjem. In križev pot ni drugega, kot duhovno romanje v Jeruzalem, kjer je prvi in pravi križev pot, kjer so Gospodove noge ga zaznamovale, kjer je njegova kri pot barvala, kjer je njegov s kervjo obliti pot zemljo namakal.

Pa kar se je mislilo in posnemovalo iz Gospodovega terpljenja, tega so se lotili umetniki, in so malali in vpodobljevali, ter nam stavili pred oči terpljenje Jezusovo v podobah na papirju, v lesu in kamnu; tudi so si dali vlivati vse to.

Ni zadosti, da se na Kristusovo terpljenje misli in vanj veruje, treba je tudi, da to postane v nas življenje in djanje. V sv. cerkvi se to ponavlja vsak dan pri sv. maši, posebno veliki teden po vsem svetu, zlasti v Rimu, kamor ljudi iz vseh krajev in vseh vernost in stanov mnogo zahaja, da vidijo, kako ginljivo se vse opravlja.

Ker je pa ni na svetu nobene tako svete reči, da bi se napčno ne rabila, se je tudi v pasijonsko igro mnoga napaka vrinila in hudobneži so nalašč na to šli, posebno izmed mavtarjev, da so se spakovali. Svetna oblast je mislila, da ima poklic se v cerkvene reči vtikovati, in je take igre, kot tudi božje poti itd. prepovedovala. Kjer je pa serce se z igro pasijonsko tako rekoč zedinilo in zrastle, se ni dala odpraviti, ampak bežala je v višane; tako se je godilo z igro terpljenja Gospodovega v Ammergavu, da se je umaknila hrupu

sveta in preganjanju, in našla zavetje v tem tihem in mirnem kraju.

Ammergavci so l. 1633 hudo merli za kugo, in le malo njih je pri življenji ostalo; in ti so v svoji žalosti se tolažili s premišljevanjem in posnemanjem Gospodovega terpljenja, in zaobljubili so se, da hočejo to posnemanje vsakih deset let ponavljati. In to se že godi nad 240 let. Verh tega se živijo Ammergavci z izdelovanjem in izrezljevanjem svetih podob; kar igrajo, to izdelujejo v podobah.

Vsa pasijonska igra je občinska ali srenjska reč, tako da vsa občina plačuje stroške in dobiva dohodke, in le glavne osebe v tej igri, ktere imajo posebno veliko truda in dela, dobivajo neko nagrado ali plačilo. Igrajo sami domačini. Vse se godi spodobno in pošteno, nobeno oko in nobeno serce se ne more užaliti; vidi se pa tudi igravcem, da vsak živo čuti nalogo, ktera ga je zadela, ker dela in igra s prepričanjem in s kolikor mogočim posnemanjem osebe v Gospodovem terpljenji, ktero namestuje.

Vsa igra ima: vvod, tri glavne dele, in sklep. Začne se z grehom prvih staršev, in vse karkoli se ozira na Jezusovo terpljenje in življenje v stari zavezi, vse to se v živih podobah kaže. Konča se z vnebohodom Gospodovim. —

Igrali so lani. Ker je pa vojska izbruhnila, so morali prenehati in mnogo igravcev bi bilo moralo iti v vojsko; neki angleški plemenitnik pa je šel k kralju, in ga prosil za glavne osebe, katerim je kralj prizanesel in jim v Monakovem stražiti zapovedal. Slava Angležu in v tej reči tudi kralju.

Komur čas in denar pripustita, naj gre gledat Gospodovo terpljenje, kako se v živih podobah ponavlja in posnema v Ammergavu; ne dvomim, da se na njem spolnijo besede: „Ako si gledal veliko igro vesoljnega sveta, obogaten se vračaš v sebe.“ — Vsaj prihajajo gledavci iz vseh krajev Evrope, tudi iz daljne Amerike. Včasih jih je do 6000. Kar nas je bilo 9. jul. pričujočih, vsi smo bili, kolikor sem mogel pozvediti, zadovoljni, in gotovo bo v mnogem dober sad rodila igra Gospodovega terpljenja.

Iz Amerike. (Pismo gosp. L. Možina do staršev v Javorje.) — Pri sv. Frančišku, 19. mal. travna 1871. Po obravnavanih nekterih domačih rečeh, piše tako-le: Zdaj naj Vam še kmetiške in druge reči omenim, ki Vas utegnejo mikati. Kmetje imajo tukaj navadno po 80–200 oralov zemlje, meri pa za spoznanje manj tukajšni oral od vašega. Od tega zemljiša imajo nekteri več obdelanega ali manj, kolikor kdo more obdelati in obdelovati. Jeseni večji del orjejo za spomlad, da morejo spomladi koj sejati, ker ozimnega žita tukaj ne sejejo zavoljo hudega mraza, v bolj južnih in toplih krajih imajo pa tudi ozimno žito, kjer ni nevarnosti, da bi pozeblo. Letošnja zima razun božiča je bila zelo pripravna. O božiču je bil tako hud mraz, da je pri Vas le redkokrat tako hudo merzlo. Snega ne pade čez poldrugi čevelj in še ta velikokrat naglo skopni, če jug potegne, in tako bi ozimina kaj lahko pozebla, ker, ako le sever potegne, nastane tako hud mraz, da človek zunaj v kratkem času lahko zgubi ušesa, nos, kak perst, ako ni dobro zavarovan. Toliko sem tudi sam skusil, da je sever tukaj strupeno merzel, dasiravno je bila ta zima po misli drugih dosti topla.

Bilo je res dostikrat tako prijetno, da si boljši zime v teh krajih misliti ne moremo; jasne noči, suho, in vender ne merzlo vreme, in pa solčni dnevi. Ali pomislite, da bi bila tukaj zmiraj lahko taka toplota kot je na Laškem v Florencu, ko bi bile take gore tukaj za nami, kakor so v Evropi za Laškem. Tako vidite, da vaš Stari verh, Mladi verh in druge gore za njimi

po zimi bolje grejejo kot še tako dober kožuh, ker Vas varovajo severnega vetra.

Velika noč je, in vender ni ne cvetja ne zelenja, vse jesensko je še viditi; v začetku velikega tedna je skoraj zmerzevalo še, in proti koncu smo se vročine potili še celo po noči, in zna še strupeni mraz nastati do srede maja, tako nestanovitno vreme je tukaj! Iz tega zamorete tudi razviditi, da tukajšni kraj ni za sadje-rejo, ker bi dostikrat vse pozeblo; sicer pa imajo tukaj večji del le sadje, ki so si ga iz Evrope pripravili, posebno v južnih krajih. V tako visocih krajih, kakor je pri Vas, pa tu zima terpi dobrih 6 mesecev; in potem je v malo dneh vse zeleno, da tako nimamo prave spomladi, kakor Vi. Po leti je pa vročina, da bi se lahko raztopil, kakor pravijo, in tako je jesen izmed vseh letnih časov nar lepši čas, kar sem tudi že sam tukaj skusil.

Zdaj naj nadaljujem o kmetijstvu. Spomladi toraj obsejejo kmetje, ki se „farmerji“ imenujejo, svoje polje s pšenico, ječmenom, ovsom, turšico, in le malo reži vsejejo; z lanenimi rastlinami se navadno ne pečajo, tudi s prosom ne, imajo tudi podzemljice (krompir), repo, peso, zelje in drugo zelenjavo.

Ko kmet polje obseje in obdela, pride zelo hitro čas košnje, ker naglo vse zraste; kdor ima tedaj kaj košenine, se mora pečati z mervo, kajti dosti je takih kmetov, da imajo samo po 2 vola in 2 kravi, in še kako tèle in par prasét. Po leti bi lahko redili veliko živine, ker je dovolj trave in listja; ali po zimi ni mu mogoče prerediti veliko goved, ker po letu si marsikteri ne more dosti nakositi in nasušiti merve zavoljo pomanjkanja travnikov. Čudno se Vam bo to dozdevalo, ker ste slišali, da je po leti dosti in zelo velike trave! To tako-le. Tukaj vse obdelujejo z mašinami, in z njo je le mogoče delati, ako je svet pripraven; tak svet pa drugač ni, če ni prej bil obdelan, ker je sicer obrašen z germovjem, ali je pa pregrudast. (Dalje nasl.)

Pelinovec.

Ljubezen do resnice. Laibaherica po „W. Tagblattu“ pripoveduje, da država ne smé terpeti nauka, kateri ji je nevaren, če bi bil ta nauk tudi tako jasen, kakor, da je dvakrat dvé štiri. — Po tem modrovanji tedaj laž zamore državo rešiti, resnica pa ji škodljiva biti!! In ta nauk je edino pravi, meni dalje ta list. — Zato se Avstriji tako godí, ker ima vrednikov in svetovalcev, ki so tako terdno prepričani, da je sreča državi v lažéh, pa da resnica škoduje državi. — „Laibah.“ je vrednika spremenila, kože ni spremenila; katoličanom vero psuje, protestante liže. To je naš vladni list.

V mestu M. na Slovenskem je lansko leto iz katoliške cerkve stopil baron R. Svojega petletnega sinčka je seboj zavlekel v luteransko krivo vero. Protestantovskop astor, ali kdo že, je tirjal od njega, naj protestantovsko verospoznavanje moli, preden ga sprejmejo. Baron se brani kaj tacega storiti, in tako ga med svoje sprejmejo, pa od njega nič ne vedó, kakšne vere da je. Fanteku njegovemu se je naznanilo, da je zdaj protestant in — da ne bo smel više „Češena si Marija“ moliti. Ko fantek to sliši, glasno kriči, nočem biti protestant, britko se joka, in od same žalosti v kratkem nevarno zbolí. Odkar je fant posiljen protestant, vedno z veliko gorečnostjo moli „Češena-Marijo“, in smemo pričakovati, da ga bode Devica Marija srečno v katoliško cerkev nazaj pripeljala, kadar bode sam smel si svojo vero izvoliti. Kdo ne vé, kakšen krič bi liberaluhi po časnikih zagnali, ako bi krivoverskega otroka le blizo tako v kat. cerkev posilili, kakor je brezverni baron svojega sina v krivo vero sunil.

Razgled po svetu.

Iz Tirolskega naznanujejo, da z novo šolsko vravnavo med drugim tudi zato ne morejo zadovoljni biti, ker iz brezverskih pedagogij izhajajo vnemarni učitelji, ki jim ni nič za vero in toraj morijo versko čutilo pri otrocih in starših. Pa tudi, ker ubožne, z davki preobložene srenje nikakor ne morejo zmagovati velikih stroškov, ki jih nakladajo nove šolske naprave in pa birokratiško šolsko nadglednistvo. In pa kdaj se bodo naučili delati otroci, kako bodo staršem kaj pomagali, ako morajo od 6. do spolnjenega 14. leta v šolo hoditi. Kako se to zлага s tim, ko morajo starši s potom in trudom kruh si pridobivati, velike davke plačevati itd., svojih lastnih otrok pa skoraj nikoli nimajo v oblasti, ko jih jim precej šola vzame, ko zamorejo hoditi, kmali po šoli pa pride soldašina? Dopisnik v „Vtld.“ pristavlja, da ne kak minister, temuč le deželni zbor je opravičen tirolski deželi primerno šolsko postavo vravnati.

Svobodna cerkev v svobodnem krajnem šolskem svetu. V nekem kraju na Moravskem je krajni šolski svet g. dekanu hotel prepovedati, da dekan ne smé v nedeljo popoldan imeti navadnega spraševanja iz keršanskega nauka, ako mestno šolsko svetovalstvo tega ne privoli. Ali hočete še kaj več?

Iz Prage. Slavni česki pisatelj kanonik V a c s l a v Š t u l c je postal proš na Višegradu. — V nadškofovem konviktu je bilo to leto 60 gojencev, izmed katerih so jim 3 vzeli v vojake in so učenje opustili, 1 je umrl, 1 je odpravljen; 7 jih je bilo v osmi šoli, ki so se vsi podvergli zrelosti skušnji, in so jo 3 izdelali z odlikovanjem. —

Kaj Evropi žuga. Vlade išejo jéz postaviti azijski koleri; zlasti so se 27. in 31. jul. posvetovali v Londonu zastran tega in dali so pomorskim gosposkam primérne ravnila. „Unità“ v Torinu pa meni, da je neka druga kolera še dosti strašnejši, namreč morivci in požigavci društva „internacionalnega,“ ki prihaja zmiraj močnejše, prederzniše in hudodelniše. Velikaši pa so sami krivi. Izdali so namestnika Kristuovega, pravi „Unità“, in zdaj hité sami k drevesu „Internacional“ obešeni bit na njem. — Ne da bi pošast zaterli, ki jih hoče požreti, jo še božajo, ko se je bojé. Ne da bi podpirali Pija IX, ki je edini zmožen rešiti jih s svojimi konservativnimi katoliškimi principi, so ga zapustili. Tako so svoji lastni nasprotniki.

Kako stoji reč na Francoskem? Francija ima sadaj nekako začasno, memgredočo vlado, ki visi, pa ne more dolgo tako viséti. Sadanja vlada se naznanuje za vstavodajno, kakor je izrekel odsek za prošnje 27. jul., in čakajo ga te tri odmene: 1. Zdaljšati za dve leti Thiers-ovo oblast; 2. poprijeti se določno samovlade, republike; ali pa poklicati grofa Šambord-a (Chambord-a) za kralja. Pervo bi se reklo začasnost in nered pridajševati; republika se ne strinja s francoskim značajem in ostane vselej le začasna naredba; kakor II. 1793 in 1848, tako bi bilo tudi I. 1871. Vsak trenutek bi se pričakoval kak premétovec, kateri bi jo vergel in bi svoj prestol postavil nad njene groblje. Tedaj čaka le tretje, kar se bode gotovo sprejelo, namreč da se pokliče postavni kralj vojvod Chambordski ali Henrik V, ki ga tudi Francozi želé.

Kdo pa je ta Henrik?... Chambord (Šambor), Henrik Dragotin Ferdinand Marija Bogdan iz Artois-a, vojvod Burdigalski (Bordeaux), pl. grof, je to dobo edini zastopnik starega burbonskega kolena, sin vojvoda Dragotina Ferdinanda Berijskega, sina Dragotina X in princesnje Dragoile Ferdinandine Lojze Napolitanke, rojen 29. kim. 1820 v Parizu. Šel je bil s svojo deržino v pregnanstvo, je bil odrejen v Pragi, živel je

od 1838 v Gorici, potem v Frohsdorfu pri Dunaju. Od l. 1846 je oženjen z Modeneško princesnjo Marijo Tezizijo Beatrico Gaetansko. Legitimisti so ga spoznali za deda francoskega prestola, in po padcu Napoleona III se je razodel za kandidata francoskega prestola.

Rimsko. Tata Giovanni, preslavna naprava za ubožne otroke, bode tudi šla počivat, kakor toliko družih naprav pod novo-italijansko vlado, ker laški ministri so odtegnili po 300 škudov pomoči na mesec, ktere je plačevala papeževa vlada. Toda sv. Oče, ki so v tem vstavu imeli svojo novo mašo 11. aprila 1819, in ki so bili toliko časa ondi vodja, so za mesec avgust sami dali pomoč, ki jo je vlada odrekla; kaj bode zanaprej, se ne vé.

Pij IX Veliki, svetuje „Unità cattol.“ naj se imenuje sedanji papež. Zares je on Veliki, — Veliki v terpljenji in poterpljenji; Veliki v pobožnosti in bogoljubnosti; Veliki v dobroti in blagoselčnosti; Veliki v veri in stanovitnosti; Pij IX je toliko večji, kolikor manjši in bolj pritlikavski so njegovi sovražniki in preganjavci, on je res po vsih straneh vreden tega imena. Bog živi Pija IX Velikega! Zanašamo se, da bo še veliko delj živel, kakor mnogi njegovih sovražnikov, kteri mu smert želijo.

Laški samosilniki v Rimu prederzno naznanujejo, kterih kloštrov se bodo s silo polastili, da italijansko novo vlado spravijo pod streho. Premalo pa blezo pomislijo, da to roparsko posestje ne more stanovitno biti. Česaravno so namreč evropske vlade v to privolile, se je zgodilo le s hudo vestjo, ker vedó, da noben narod s tim ni zadovoljen, tudi laški ne. Italija nova sama bi se še en dan ne mogla ohraniti. V prvo se je naslanjala na rame Napoleona III, kterege je Božja previdnost ravno zato poderla in strahovito ponižala; zdaj se roparica opira na novega nemškega cesarja, čez kterege pa ima ravno tisti Bog zapovedovati in ne bo odšel zaslužen osodi, zato ker je rop v zavetje vzel.

Blagor šolski nove čre je v Rimu taki, kakoršen sicer po Laškem. Univerza rimska je imela lani čez tisuč dijakov, to leto jih je bilo vpisanih 700, po komediji z Döllingerjevo adresno pa jih je ostalo komaj še 300; k spraševanju pa jih je prišlo samo nekaj čez polovico izmed teh.

Sveti Oče so vedno zdravi.

Med drugimi, ki vedno pošiljajo v Rim naznanila, da se zlagajo z dogmo nezmotljivost, je tudi ogerski per-vostolnik v Ostrigonu.

Iz Ljubljane. 6. avg. Katol. pol. društvo je danes imelo svoj 4. mesečni shod. Po predsednikovem sporočilu ima društvo zdaj 103 ude. Gosp. Drag. Klun je govoril o učnem jeziku v šolah, in je zlasti pobijal spis v letošnjem letniku ljublj. odgojilnice za učitelje. Pretresovanja tega vprašanja so se vdeležili gg. Močnik, dr. Kosta, korar Urh, in naslednjič so bili ti le predlogi enoglasno sprejeti: 1. Resolucija: Katoliško politično društvo je radostno začulo glas, da misli slavno ministerstvo od našega deželnega zbora sklenjeno postavo zaradi učnega jezika v javnih ljudskih šolah in v šolah za učiteljske pripravnike v poterjenje priporočiti, ter vidi v tem dokaz, da se pravo porazumljenje z narodi resnično namerava. Protest ljublj. mestnega zastopa nasprotuje naravnemu pravu, krati pravice tudi slovenskemu narodu po §. 19 deržavnih postav podeljene, kteri mu daje pravico, slovenski učni jezik v šolah zahtevati. Katol. politično društvo tedaj očitno protestuje zoper to počenje mestnega odbora, ktero porazumljenju nasprotuje. 2. Se je odbor naložilo, da sestavi in ministru bogočastja pošlje oporeko zoper

omenjeni sklep ljubljanskih mestnih očetov. 3. Se je sklenilo pospeševati vse, kar temu sklepu mestnega odbora nasprotuje. — Drugi govornik je bil g. dr. Sterbenec, ki je razkladal pasijonsko igro, ktera v Ammergav-u na zgornjem Bavarskem predstavlja terpljenje Gospodovo, in je bil une dni sam pri nji pričujoč. — Govoril je še posestnik Padar nekoliko o napačnem obnašanju pri službi Božji. Lepo število poslušalcev se je vdeležilo shoda. —

Društvo „Slovenija“ je že 5. tega m. sklenilo taki protest, in bode tudi do županov dalo oklic, naj pošljejo prošnjo do naučnega ministerstva, da poterdí postavo o naučnem jeziku v ljudskih šolah, ki jo je lani sklenil deželni zbor.

25 cerkvenih pesem, za moški ali ženski in mešani četverospév zložil in vpravil A. Förster, kar smo zadnjič omenili, obsega I. „izvirne napeve“, namreč 5 maš; Vera, upanje, ljubezen; Nebesa; Pred sv. Obhajilom; Po sv. Obhajilu; Mati prečista; Sv. noč; Dies irae, Novomašniku. II. „stare vpravljene napeve“ naslednje: Pri in po blagoslovu; zopet štiroje mašne; Zdrava morská Zvezda (po Bilcu); Zdrava Marija (Ave Maria); Božična (staročeska poslov.); Postna; Velikonočna (poslov. Regina coeli); Sv. maša (Oče večni). Ker je želeti, da ima cerkveno poterjenje, zlasti kar se v cerkvi poje, je gosp. Förster že po natisnjenih pesmih dobil priterjenje, kakor je povedal četo tudi ni na naslovu natisnjeno. Cena je 80 kr.

Birmovali bodo mil. škof: 22. avg. v šent-Rupertu, 23. avg. v Mokronogu.

Doveršene godnice. Pretekli torek so osmošolci doveršili godno preskušnjo. Izmed 39 očitnih učencev jih je na zadnje delalo jo le 29, in izmed le-téh dodelalo prav dobro 8, dobro pa 17, in štirji so za več ali manj časa odleteli. Veršila se je v mirnejšem času — zunaj šolskega leta — mirnejše; tudi se je nadzornik K. Holcinger neki vedel, kakor da bi jo zadnjikrat bil vodil v Ljubljani. — Na realki je bila že unega mesca pod vodstvom Vrečkotovim. Izmed vseh 10 učencev VI razreda se jih je bilo oglasilo k godni preskušnji 8, ki so jo razun dveh tudi zdelali. Prihodnje leto bode štela realka sedem razredov, ker hočejo v sredi nekako jo razmožiti.

Sprava s Čehi, kakor upajo „Nov.“ bi utegnili biti dognana, vendar gotovega še ni. —

S Pivke naznanjajo, da je 6. t. m. na Kalcu umerl gosp. Miroslav Vilhar. — V Ljubljani pa je tudi umerl narodnjak Avg. Košenini. Bog jima bodi milostiv!

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofiji. Č. g. Jak. Blaznik je bil 1. avg. vmesten za faro Hrenovice. Čast. g. Jan. Judnič, administrator lokalije Polom na Kočevskem, je prestavljen ravno tako na Šenturško goro. Fara Suhor je podeljena vikariju v Zagorji, čast. g. Antonu Mlakarju.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. Iz Zalega Loga neimenovana 1 gl. Mati po svoji ranjci hčerki Miciki Ambrožič 1 st. dvajs. v darček prinese, ter serčno želi sv. Očetu slavno zmago sv. Cerkve doživeti in enkrat prejeti častitljiv venec zmage v nebesih, za-se in za svoje vse pa proší sv. blagoslova. —

Za pogorelce v fari Slavini. Č. g. J. Demšar 10 gl., ki naj se med naj ubožniše razdelé. (Prosimo, naj take opombe zadevni si zapazijo, ker vredništvo nabirke skupaj pošlje navadno po nakaznici, in ne more lahko posamnih opazk posebej takrat zaznamovati. Vr.)